

Nr 187.

Av herr **Öhman**, om överförande i statlig besittning av vissa malm- och mineraltillgångar m. m.

Riksdagen beslöt i följande godkänna en framställning från Kungl. Maj:t, att tillsägelse om inlösen av TGO:s aktier i LKAB icke skulle ske från statens sida i enlighet med gällande malmavtal, enligt vilket staten i så fall skulle bli ensam ägare av LKAB fr. o. m. 30 september 1947. Orsaken till att regering och riksdag icke då ville begagna sig av den avtalsmässigt fastslagna inlösenrätten var att en inlösen vid detta tillfälle enligt avtalsvillkoren skulle kosta omkring 400 miljoner kronor och kräva en årlig förräntning och amortering som beräknats till 20 miljoner kronor d. v. s. den beräknade nettovinsten under en högkonjunktur. Vid godkännandet av denna framställning önskade riksdagen dock undersökning »huruvida ej möjligheter föreligga till ett statsförvärv av TGO:s aktier i LKAB under avtalstiden».

I anslutning till denna proposition väcktes av hrr Linderot i första kammaren och Hagberg m. fl. i andra kammaren en motion, vari yrkades att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om skyndsamt utredning och förslag om överförande i statlig besittning och på skäliga villkor av de i privat eller halvprivat besittning varande viktigare mineraltillgångarna. Motionärerna sade sig dela regeringens uppfattning att en inlösen av Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösunds (TGO) aktier i Luossavaara-Kiirunavaara Aktiebolag (LKAB) inte var lämplig till det angivna höga beloppet. Även om de icke hade något att invända mot åtgärder för att möjliggöra en inlösen till skäligare summa, vilken inte borde överstiga 140 miljoner kronor, ansågo motionärerna det lämpligt att i sammanhang därmed hela frågan om överförande av samtliga viktigare mineraltillgångar i statens ägo undersöktes och avgjordes.

Riksdagen ansåg icke att frågan om samtliga viktigare mineraltillgångars överförande i statens ägo borde avgöras i samband med problemet om LKAB:s eventuella helförstatligande. Dess enhälliga godkännande av regeringens framställning tolkades dock med all rätt som ett principiellt godtagande av tanken, att staten borde ensam äga de norrbottniska järnmalm-tillgångar som exploateras av LKAB.

I samband med behandlingen av motion nr 268 i andra kammaren utgick andra kammaren från att en »generell utredning angående de svenska malm- och mineralfyndigheternas överförande i samhällets ägo» bör komma till stånd. (II kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 12.) Någon så-

dan utredning synes dock icke arbeta eller ha tillsatts så långt man kan finna av »riksdagsberättelsen».

Det är icke nödvändigt att i detta sammanhang ingå på alla de skäl, som tala för att viktigare malm- och mineraltillgångar böra undandragas den privata exploateringen och göras till samhällelig egendom. Dessa skäl ha i många sammanhang utvecklats från skilda håll och accepteras i princip av samtliga partier i den svenska riksdagen. När en högerregering i riksdagen genomdrev 1907 års malmavtal förordade den, att staten senast 1932 skulle bli ensam ägare av de norrbottniska järnmalmgruvor som exploaterades av LKAB, varjämte beslutet innebar att staten redan då blev hälftenägare i gruvorna. När den dåvarande folkfrisinnaede regeringen med 1927 års malmavtal uppsköt inlösentiden till 1947 hävdade den samtidigt principiellt att staten borde vara ensamägare till gruvorna. Den nuvarande regeringens principiella uppfattning torde ändå mera bestämt gå i samma riktning.

Samma principiella skäl som anförts för lapplandsgruvornas förstatligande kunna anföras till förmån för att samtliga malmförekomster och mineraltillgångar i landet, som ha någon större betydelse, böra överföras i statlig besittning. Därtill torde frågan om de utländska intressena i svenska gruvor böra upptas till behandling på grund av det tyska sammanbrottet. Jag föreslår med hänvisning härtill,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till överförande i statlig besittning och på skäligen villkor av de i privat eller halvprivat ägo befintliga viktigare malm- och mineraltillgångarna och anläggningar i anslutning till dessa.

Stockholm i januari 1946.

Gunnar Öhman.